

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ПИВОВАР Дарина Олександрівна

УДК 336.15

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Вплив облікової ставки НБУ на ринок банківських послуг в умовах війни»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне

джерело

_____ Дарина ПИВОВАР _____

Керівник роботи
СУС Леся Валеріївна
к.е.н. доцент

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:

Пивовар Дарини Олександрівни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту №__ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ Дмитро ДЕМА
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище ,ім'я, по батькові)
«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Пивовар Д. О. Вплив облікової ставки НБУ на ринок банківських послуг в умовах війни. – *Рукопис*.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У дослідженні розкриті теоретичні основи формування облікової ставки НБУ. Оцінено вплив облікової ставки НБУ на розвиток ринку банківських послуг в умовах війни. Підкреслено важливість облікової ставки у монетарній політиці, адже саме від цього залежить рівень розвитку економіки та загалом фінансова система держави. Здійснено прогнозування рівня облікової ставки. Визначено перспективи розвитку банківського ринку в умовах зміни облікової ставки НБУ.

SUMMARY

Pivovar D. O. The influence of the NBU discount rate on the market of banking services in wartime conditions. - *Manuscript*.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Polissia National University, 2024.

The study reveals the theoretical foundations of the formation of the NBU discount rate. The impact of the NBU discount rate on the development of the banking services market in wartime conditions is assessed. The importance of the discount rate in monetary policy is emphasized, because the level of economic development and the state's financial system in general depend on it. Forecasting of the accounting rate level has been carried out. The prospects for the development of the banking market under the conditions of the change in the NBU discount rate have been determined.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ.....	7
Висновки до розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ НА РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	13
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЗМІНИ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ.....	21
Висновки до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у визначенні вагомого значення грошово-кредитної політики в економічній стратегії держави. Ця політика використовує різні інструменти, такі як мінімальні резервні вимоги, рефінансування та операції на відкритому ринку, для досягнення стратегічних цілей у сфері економіки. Облікова ставка Національного банку України відіграє ключову роль у цьому процесі, визначаючи вартість банківських ресурсів. Однак умови повномасштабної війни на території України створюють нестабільність у макроекономічних показниках, стані бюджету та грошово-кредитному ринку, що призводить до коливань у розмірі облікової ставки. Так як облікова ставка є безпосередньо орієнтиром вартості залучених ресурсів, виникає необхідність аналізу її впливу на ринок банківських послуг в умовах війни.

Науковими розробками в даній тематиці займалися такі вчені, як: Бабець В. А., Худолій Ю. С. [1], Биховченко В.П., Кирильчук О.В. [3], Дорошенко Н.О., Дорошенко О.Г[5], Еркес О., Калита О., Сундук Т[7], Заволока Ю.М., Трубнік Т.Є., [9], Корнева І[12],. . Коць О.О. [13], Майстренко С.О. [15], Онишко К. В. [26], Педченко Н.С. [28], Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. [34], Прицюк Л.А. [35] Таким чином, все сказане вище і обумовлює актуальність теми дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є оцінка впливу облікової ставки НБУ на ринок банківських послуг в умовах війни, а також визначення перспектив розвитку останнього в умовах зміни облікової ставки.

Для вирішення вказаної мети були визначені наступні *завдання*:

- розкрити теоретичні основи формування облікової ставки НБУ;
- оцінити вплив облікової ставки НБУ на розвиток ринку банківських послуг в умовах війни;
- визначити перспективи розвитку ринку банківських послуг в умовах зміни облікової ставки НБУ.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки впливу облікової ставки на ринок банківських послуг в умовах повномасштабної війни.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів впливу облікової ставки на ринок банківських послуг в умовах війни.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані наступні методи дослідження: 1) діалектичний метод пізнання соціально-економічних явищ і процесів в ринкових умовах; 2) абстрактно-логічний метод – при визначенні сутності облікової ставки НБУ; 3) метод порівняльного аналізу – при дослідженні чинників, що впливають на розмір облікової ставки; 4) статистико-економічний метод – при оцінці динаміки розміру облікової ставки, а також сучасного стану та тенденцій розвитку ринку банківських послуг в Україні.

Апробація кваліфікаційної роботи. На тему кваліфікаційної роботи написано тези автора:

1) Оцінка впливу облікової ставки НБУ на розвиток ринку банківських послуг в умовах війни. Фінансове забезпечення економіки. Житомир : Поліський університет. 2024. С. 72-74.

2) Теоретичні основи формування облікової ставки НБУ. *«Наукові читання – 2024»* с. 203-205.

Кваліфікаційна робота, що містить 32 сторінку, складається із вступу, трьох розділів, що включають 6 таблиць і 2 малюнки. Список використаних джерел містить 46 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ

Процентну політику доцільно розглядати як один із ключових факторів, що визначають динаміку ресурсної бази та активів банку і, відповідно, впливають на показники рентабельності їх діяльності. Процес її формування відбувається, з одного боку, під впливом зовнішніх умов функціонування банків, з іншого – через внутрішні для кожного конкретного банку управлінські й операційні причини [6]. Так, з метою ефективного управління грошово-кредитним ринком, обсягами грошової маси в обігу, виконання функції кредитора останньої інстанції Національний банк встановлює за своїми операціями такі процентні ставки: облікову; за кредитами овернайт; рефінансування; за стабілізаційними кредитами; за депозитами овернайт; ставки залучення тимчасово вільних коштів банків [4].

При цьому необхідно відзначити, що одним із найпопулярніших інструментів грошово-кредитного регулювання, за допомогою якого центральний банк встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених і розміщених грошових коштів на відповідний період, є саме облікова ставка [19]. Саме таке визначення наведене на офіційному сайті НБУ.

Потрібно сказати, що у вітчизняних державних нормативних актах можна зустріти і іншу назву цього поняття – ключова ставка, що в даному випадку має тотожне значення. Крім того, у вітчизняній науковій економічній літературі та зарубіжних джерелах замість поняття «облікова ставка» можуть використовуватися наступні: «дисконтна» або «офіційна процентна ставка центрального банку». У практичній діяльності зарубіжних банків використовують такі назви: «ставка банку», «ключова ставка політики». Країнам з режимом таргетування інфляції властива практика, за якої назва основної ставки центрального банку відображає ринкову ставку орієнтир / таргет-політики, рівень якої центральний банк бере намір утримувати близько оголошеного значення або діапазону [8, с. 50-61].

Отже, узагальнюючи все сказане вище, доцільно відзначити, що облікова ставка є базовою процентною ставкою щодо інших процентних ставок НБУ, орієнтиром ціни на гроші, що впливає на перебіг економічних процесів у всіх сферах господарської, банківської та зовнішньоекономічної діяльності: на переміщення капіталу між різними сегментами грошового ринку, тобто на фінансовий і реальний сектори економіки, а відтак на інфляцію та економічне зростання, зайнятість населення [6, с. 220]. Зміна розміру процентної ставки, її динаміка визначають прийняття відповідних рішень щодо напрямів економічної діяльності надалі – інвестування коштів або їх вкладення, зміни структури інвестиційного портфеля або зміни частки певних активів, отримання позик чи їх погашення тощо. Отже, облікова ставка є основним індикатором зрушень у монетарній політиці [6, с. 222].

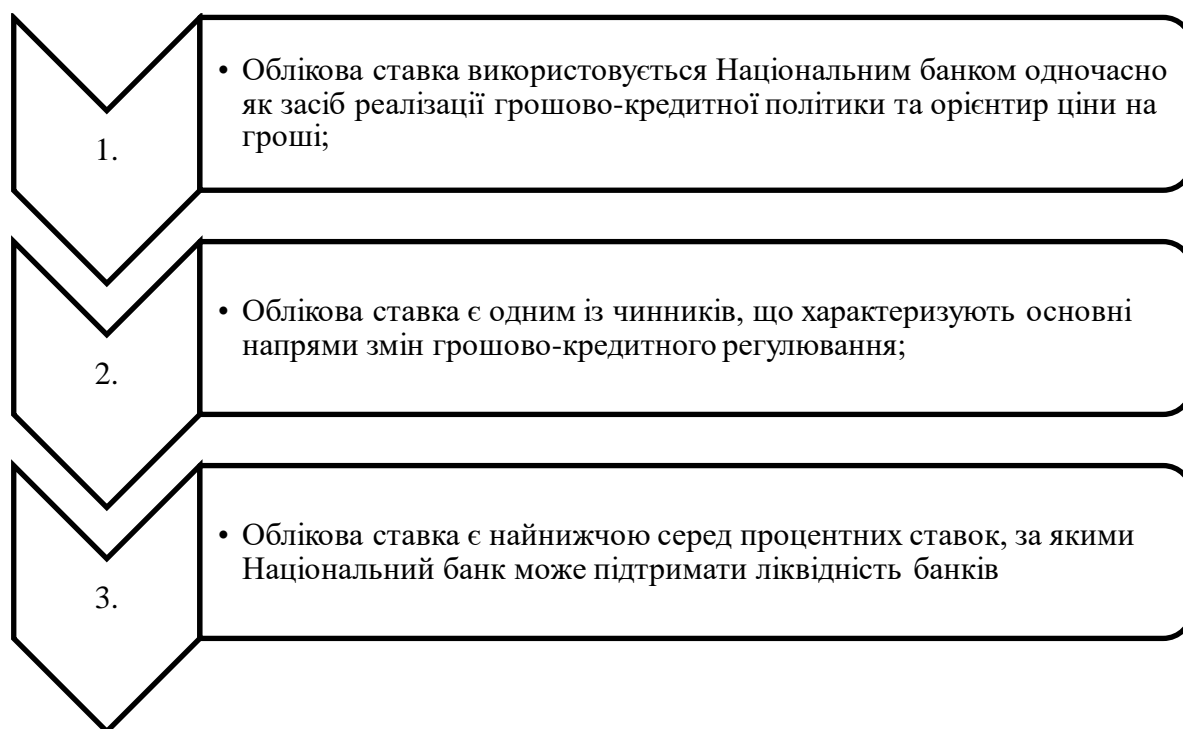
При встановленні розміру облікової ставки Національний банк України враховує цілу низку різноманітних чинників, а саме:

- 1) чинники економічного спрямування (швидкість обігу грошей, валютний курс, величина попиту на цінні папери, фаза економічного циклу, інфляційні очікування, загальні прогнози розвитку економіки);
- 2) чинники політичного спрямування;
- 3) чинники соціального спрямування [5].

При цьому, варто відзначити, що навіть у розвинених економіках не вдалося розробити методологію, спроможну врахувати усі фактори, а відтак при визначенні розміру облікової ставки використовують так зване правило «Тейлера», коли враховують вплив найважливіших чинників – темпи змінного валового внутрішнього продукту та інфляції.

Оскільки ставка є гнучким інструментом, її розмір може переглядатися як кілька разів на рік, так і залишатися незмінним досить довгий час. При цьому в процесі визначення її розміру необхідно дотримуватися певних принципів (рис. 1).

Рис. 1. Принципи визначення розміру облікової ставки

Джерело: за даними [17, с. 69].

Механізм регулювання облікової ставки та її вплив на економіку відображено на рис. 2

Очевидно, що при впровадженні обмежувальної грошово-кредитної політики центральний банк ставить перед собою завдання підвищення вартості грошей, що призводить до підвищення облікової ставки. Це обмежує можливості комерційних банків отримати кредити, що в свою чергу підвищує вартість грошей, що надаються у кредит суб'єктам національної економіки. Із здійсненням стимулювальної грошово-кредитної політики центральний банк прагне розширити можливості комерційних банків щодо рефінансування і для цього знижує рівень облікової ставки. Це сприяє зростанню обсягів кредитних операцій комерційних банків, пожвавлює ділову активність і стимулює економічне зростання. Загалом же політика облікової ставки, у першу чергу, спрямована на зміну попиту на гроші через вплив на ринкову відсоткову ставку, що виступає ціною грошей [43, с. 76-81].

Помінявши облікову ставку, центральний банк впливає не лише на кредитну діяльність комерційних банків та співвідношення попиту та пропозиції на грошовому ринку, а також впливає на стан ринку цінних паперів.

Рис. 2. Спрямування політики облікової ставки

Джерело: адаптовано [8, с. 50-61].

Необхідно сказати, що зазначений зв'язок має обернений характер. Так, збільшення облікової ставки призводить до зменшення попиту на цінні папери та зниження їх курсу через підвищення привабливості депозитних операцій. З іншого боку, зниження облікової ставки призводить до меншої привабливості депозитів у комерційних банках, що стимулює направлення вільних ресурсів на фондовий ринок та підвищення курсу цінних паперів. Крім того, ще одним каналом впливу політики облікової ставки центрального банку є зміна індивідуальних господарських рішень ринкових суб'єктів. Так, наприклад, підвищення облікової ставки, з одного боку, призводить до зростання ставок за кредитами, що обмежує можливості підприємств фінансувати інвестиційні проекти, а з іншого – викликає зростання ставок за депозитами, що, своєю

чергою, веде до скорочення споживчих витрат домашніх господарств. Обидві тенденції обумовлюють зниження основного макроекономічного індикатора – валового внутрішнього продукту і навпаки [46, с. 118-122].

Необхідно також відзначити такий аспект використання політики облікової ставки, як аспект, який полягає в тісному зв'язку національного фінансового ринку з міжнародним. Так, зокрема, підвищення облікової ставки стимулює надходження іноземних інвестицій до країни. Натомість зниження облікової ставки призводить до відпливу капіталу за межі країни туди, де мають місце вищі відсоткові ставки. Крім того, цей інструмент грошово-кредитної політики може використовуватися для впливу на зростання конкурентоспроможності як вітчизняних банків, так і всіх національних підприємств [34, с. 150-153].

Отже, облікова ставка центрального банку є ключовим інструментом грошово-кредитного регулювання. Це інструмент впливу на рівень відсоткових ставок за депозитними та кредитними операціями, що визначає як рівень підприємницької активності, так і інфляційну динаміку в країні. Інакше кажучи, за допомогою облікової ставки визначається відсоток, під який Національний банк видає кредити банківським установам комерційного типу, а вони, у свою чергу, видають кредити бізнесу та звичайному населенню. Крім того, від облікової ставки безпосередньо залежить відсоткова ставка, за допомогою якої Центральний банк залучає від банківських установ вільні кошти. Без перебільшення можна сказати, що облікова ставка – це один із ключових елементів у монетарній політиці, адже саме від цього залежить рівень розвитку економіки та загалом фінансова система держави.

Висновки до Розділу 1

1) Встановлено, що облікова ставка є ключовим монетарним інструментом Національного банку України. За його допомогою НБУ встановлює орієнтир це процес визначення вартості коштів, які банки та інші

учасники фінансового ринку залучають і розміщують. Головна мета - встановлення вартості грошей у конкретній країні. Це важливий показник для всіх учасників ринку. Облікова ставка визначає відсоток, за яким комерційний банк може отримати фінансування від Національного банку або взяти кредит. Рівень ставки визначає відсоток, за яким банки надають кредити або приймають депозити від громадян та бізнесу.

2) При встановленні розміру облікової ставки Національний банк України враховує цілу низку різноманітних чинників, а саме: чинники економічного спрямування; чинники політичного спрямування; чинники соціального спрямування. При цьому, варто відзначити, що навіть у розвинених економіках до сьогодні не розроблено методологію, яка дасть можливість враховувати усі фактори. З огляду на це сьогодні при визначенні розміру облікової ставки використовують так зване правило «Тейлера», що означає врахування впливу найважливіших факторів – темпів змінного валового внутрішнього продукту та інфляції. Також необхідно сказати, що облікова ставка є гнучким інструментом, а відтак її розмір може переглядатися як кілька разів на рік, так і залишатися незмінним досить довгий час.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ВПЛИВУ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ НА РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВІЙНИ

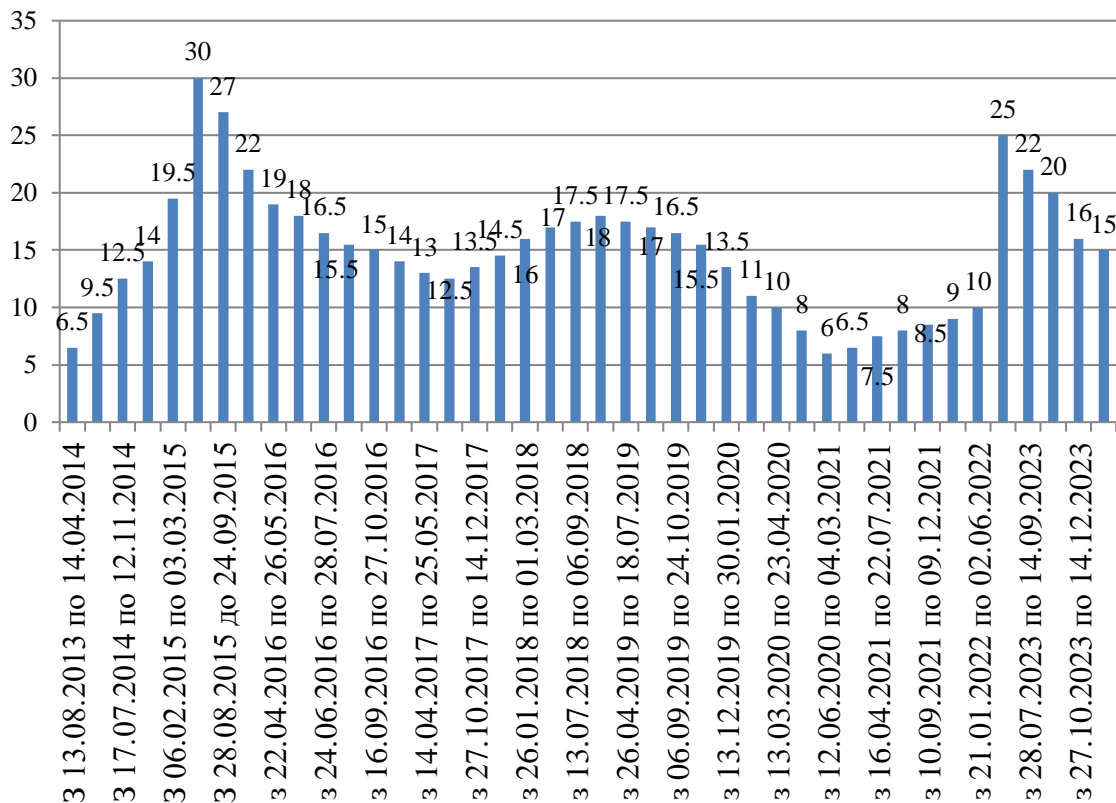
Фінансові втрати вітчизняної банківської системи в результаті російської агресії умовно можна поділити на два етапи: 2014 – 2021 роки та 2022 рік. Зокрема, у 2014 році Україна перестала контролювати окремі території: АР Крим та частину Луганської і Донецької областей, а, отже, були втрачені активи банківських установ, розташованих в даних регіонах. В свою чергу, 24 лютого 2022 року, коли на всій території України був введений військовий стан, НБУ ввів обмеження на роботу банківської системи. Ці обмеження вплинули на операції фізичних осіб та на діяльність суб'єктів господарювання і були направлені на стабілізацію роботи банківської та фінансової системи. Зокрема, серед найважливіших обмежень можна виділити наступні [37, с. 1-8]:

- заборона банкам виплачувати дивіденди;
- введення «кредитних канікул» для позичальників тощо.

Так, військова агресія РФ проти України значно загострила кризу банківської системи та послужили каталізатором для проведення реформи з її очищення протягом наступних років. Так, в результаті за період з 01.01.2014 року по 01.08.2021 року з ринку було виведено 106 банківських установ. Станом на 01.01.2022 року кількість діючих банків в Україні дорівнювала 71. Станом на 01.01.2023 року кількість банківських установ скоротилася ще більше і становила вже 67 установ. Зокрема, скорочення кількості банківських установ було пов'язане із порушенням фінансового моніторингу, непрозорою структурою власності, невиконанням нормативів, незадовільним фінансовим станом. Одночасно суттєво виросла частка банків з державним капіталом [27].

Потрібно зазначити, що впродовж 2014 – 2021 років Національний банк стримував вплив негативних кризових факторів шляхом застосування зваженої монетарної політики, основним інструментом якої, як відомо, є облікова ставка. Облікова ставка є одним з найважливіших інструментів регулювання

банківської діяльності, тому що від її розміру залежить вартість залучених та розміщених ресурсів [41, с. 404]. І хоча вітчизняний центральний банк ще з 1992 року встановлював облікову ставку, використовувати її як інструмент монетарної політики почав лише з 2015 року. На рис. 2.1 наведена динаміка значень облікової ставки НБУ на протязі 2014 – 2023 років [27].

Рис. 2.1. Динаміка значень облікової ставки НБУ, %

Джерело: за даними НБУ [19].

Як ми можемо бачити, облікова ставка НБУ показує різкий зріст (від 9,5 % до 30 %) у продовж першого року війни на території України та частково окупованих міст країни. Починаючи з другої половини 2015 року, Центральний банк почав впроваджувати заходи, спрямовані на поетапне зниження облікової ставки, яка досягла 12,5% у травні 2017 року. У наступному році відбулося підвищення ставки, але незабаром було зафіксоване її зниження. З середини 2020 року облікова ставка становила 6%, що є найнижчим показником за весь період дослідження. Облікова ставка залишалася стабільною як однозначне число до кінця 2021 року, коли досягла 9%.

В червні 2022 року НБУ ухвалив рішення про підвищення облікової ставки до 25 % річних, тобто у 2,5 рази. Потрібно сказати, що завданнями радикального підвищення облікової ставки з 3 червня 2022 року на рівні регулятора були, зокрема, такі:

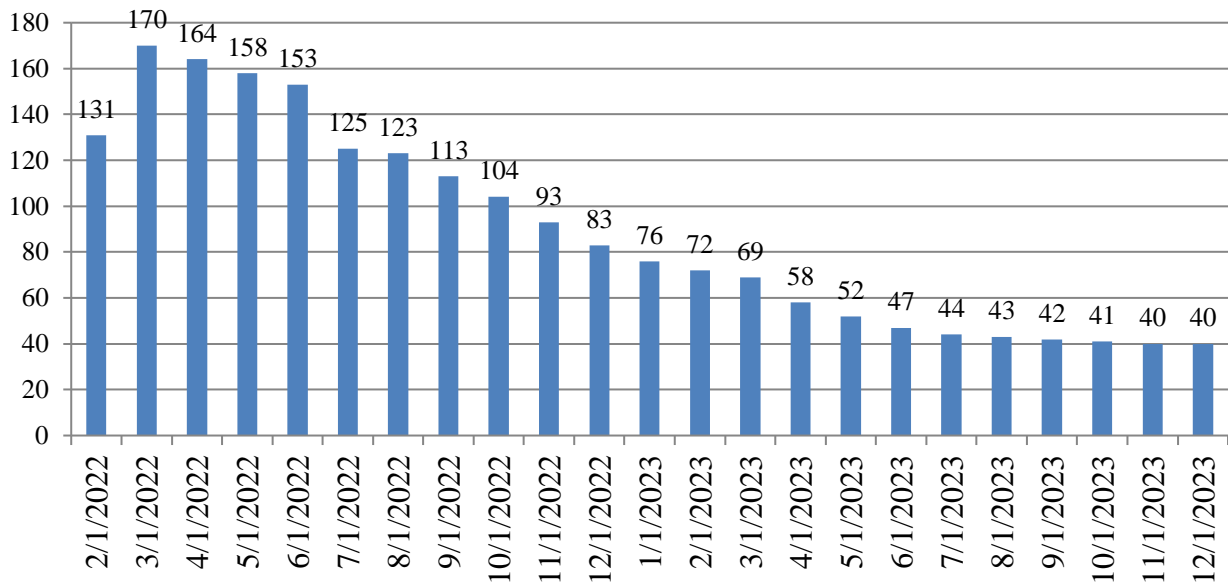
- захист гривневих доходів та заощаджень громадян;
- збільшення привабливості гривневих активів;
- зниження тиску на валютний ринок;
- посилення спроможності НБУ забезпечувати курсову стабільність і стримувати інфляційні процеси під час війни [22].

Одним із найпоширеніших інструментів грошово-кредитної політики, який використовується банками багатьох країн є політика рефінансування. Рефінансування банків – це надання комерційним банкам кредитів центральним банком. Рефінансування комерційних банків виступає одним із способів антикризового регулювання. У випадку кризової ситуації центральний банк надає додаткові ресурси на кредитній основі комерційним банкам, задля підтримання їх ліквідності. Кредити рефінансування надаються банкам по обліковій ставці НБУ [12, с. 125-129]. Відповідно паралельно з підвищенням облікової ставки регулятор ухвалив рішення розширити коридор процентних ставок за монетарними операціями з банками. Отже, ставку для кредитів рефінансування збільшено до 27 %, а для депозитних сертифікатів – до 23 % річних.

З кінця липня 2023 року на тлі тривалої позитивної динаміки зниження інфляції регулятор розпочав цикл поступового пом'якшення монетарної політики. Зокрема, рівень облікової ставки було знижено чотири рази поспіль: з 28 липня 2023 року – до 22 %, з 15 вересня 2023 року – до 20 %, з 27 жовтня 2023 року – до 16 %, з 15 грудня 2023 року – до 15 % річних. Відповідно ставку за основною операцією НБУ з розміщення депозитних сертифікатів овернайт з 15 грудня 2023 року встановлено на рівні 15 %, за тримісячними депозитними сертифікатами – 19 %, за кредитами рефінансування – 21 % [22].

Загалом же можна визначити деякі наслідки підвищення облікової ставки до 25 % річних [14, с. 274-278]:

1. Банки суттєво скоротили обсяг залученого від НБУ рефінансування – зі 153 млрд грн. на 1 червня 2022 року (до підвищення облікової ставки до рівня 25 %) – до 40 млрд грн. на 1 грудня 2023 року (рис. 2.2) [27].

Рис. 2.1. Динаміка обсягів залученого від НБУ рефінансування, млрд грн

Джерело: за даними НБУ [19].

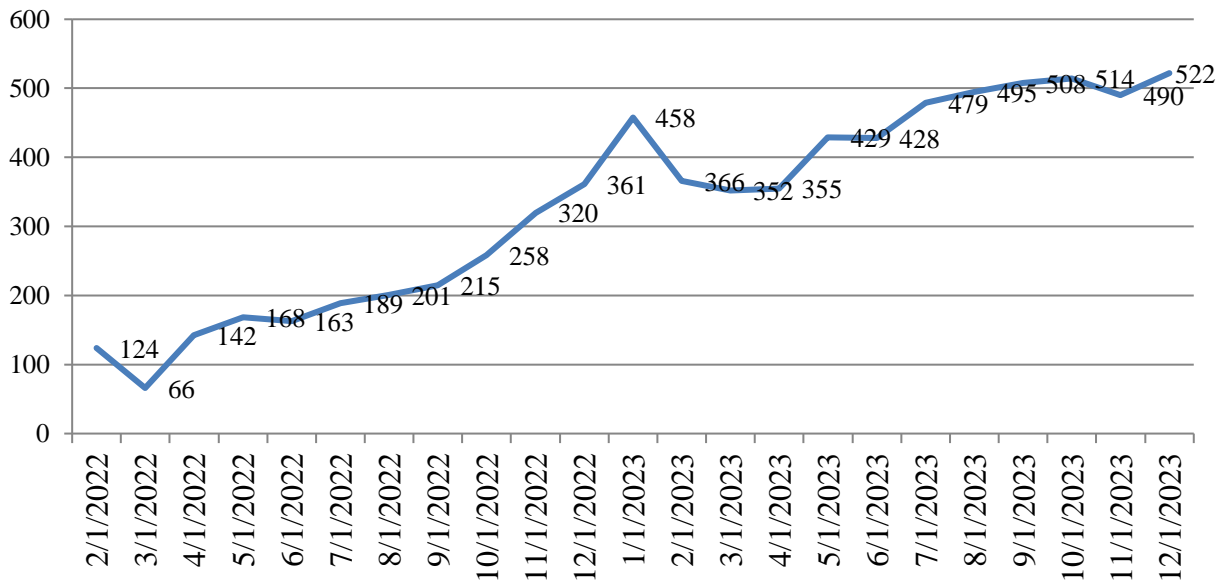
Водночас обсяг «чистого» рефінансування (наданого робочим банкам без урахування кредитів НБУ, що застрягли у виведених з ринку установах) знизився до мінімальної позначки 2,5 млрд грн. Очевидно, ключовими чинниками прискорення процесу повернення кредитів рефінансування стали все ще висока собівартість цих ресурсів для банків (на рівні 27 % річних при обліковій ставці 25 % та 21 % річних при поточному рівні облікової ставки 15 % на тлі низхідного тренду інфляції) та збереження значного профіциту ліквідності банківської системи загалом.

2. Активне збільшення банками інвестування вільних ресурсів у депозитні сертифікати НБУ, портфель яких зріс зі 163 млрд грн. на 1 червня 2022 року (до останнього за хронологією підвищення рівня облікової ставки) до 522 млрд грн на 1 грудня 2023 року. Безумовно, визначальним фактором

нарощення купівлі сертифікатів стало збереження високої дохідності цього інструменту за стовідсоткової надійності повернення коштів регулятором.

На рис. 2.3 дані щодо депозитних сертифікатів НБУ в портфелі банків [21,22].

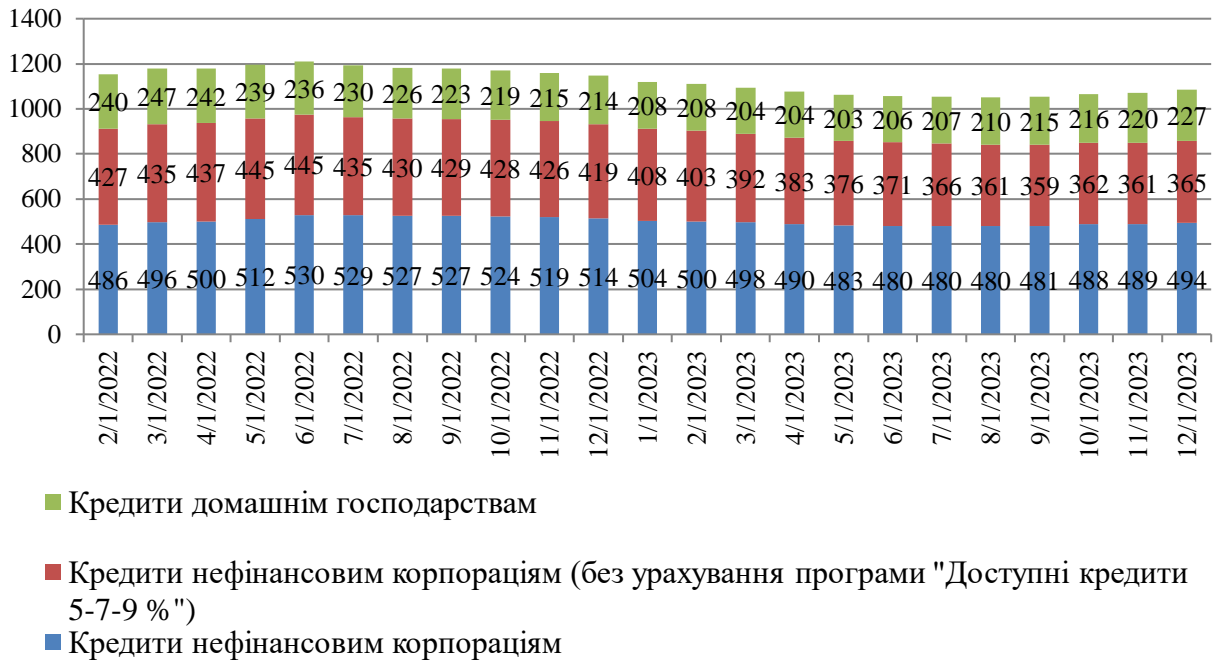
Рис. 2.3. Депозитні сертифікати НБУ в портфелі банків, млрд грн

Джерело: за даними НБУ [19].

3. Призупинення корпоративного кредитування в гривні. Обсяг кредитів банків, наданих нефінансовим корпораціям у національній валюті, починаючи із 1 червня 2022 року дещо скоротився. Проте протягом червня – листопада 2023 року зріс із 480 до 494 млрд грн., що перевищує довоєнний рівень (486 млрд грн. на 1 лютого 2022 р.), однак є значно нижчим від максимуму, зафіксованого на 1 червня 2022 р. (530 млрд грн.), отже, до моменту останнього підвищення облікової ставки. На рис. 2.4 наведена динаміка обсягів кредитів банків, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарства у гривні [21, 22].

Необхідно зазначити, що водночас відновлення гривневого корпоративного кредитного портфеля визначальною мірою відбувається завдяки зростанню обсягу кредитів, наданих у межах урядової кредитної програми «Доступні кредити 5-7-9 %», обсяг яких за з 01 липня 2023 року зріс на 15 млрд грн. (до 129 млрд грн. на 1 грудня 2023 року). Натомість «ринкове»

кредитування юридичних осіб у національній валюті тривалий час демонструвало стагнацію і лише у вересні 2023 року відновило слабку позитивну динаміку – обсяг гривневих корпоративних кредитів, не пов'язаних з державним субсидуванням, протягом вересня – листопада 2023 року зріс на 6 млрд грн. – до 365 млрд грн. на 1 грудня 2023 року [22].

Рис. 2.4. Динаміка обсягів кредитів банків, наданих нефінансовим корпораціям та домашнім господарства, млрд грн

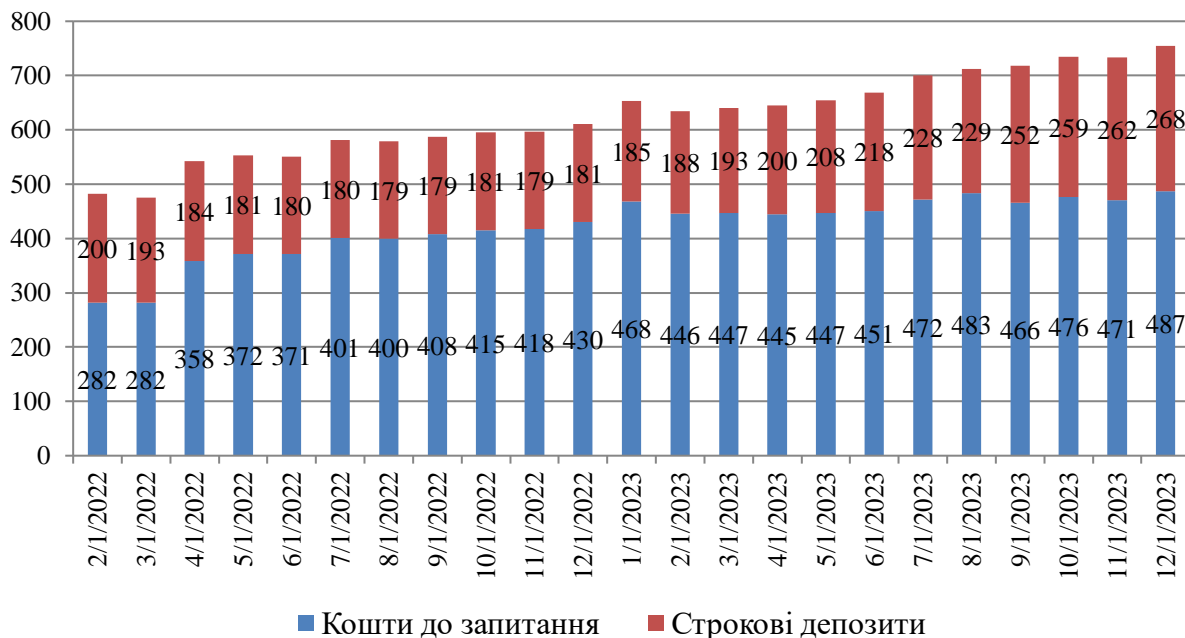
Джерело: за даними НБУ [19].

4. Призупинення роздрібного кредитування в гривні. Однак роздрібне кредитування в гривні зараз відновлюється активніше, ніж корпоративне (рис. 2.4). Зокрема, обсяг кредитів банків, наданих домашнім господарствам у національній валюті, протягом липня – листопада 2023 року зріс із 207 до 227 млрд грн, проте все ще є нижчим від довоєнного рівня – 240 млрд грн. на 1 лютого 2022 року.

5. Скорочення строкових депозитів домашніх господарств у гривні (рис. 2.5) [19].

Так, починаючи із 1 лютого 2022 року строкові вклади населення в гривні скорочуються. При цьому підвищення рівня облікової ставки не дало поштовх до процес залучення гривневих депозитів населення в банківську систему.

Однією із причин скорочення банківських вкладів фізичних осіб у національній валюті є збереження низьких ставок закладами (наприклад, у липні 2022 року середньозважена ставка за новими гривневими депозитами населення до 1 року становила 9,1 % річних, що удвічі нижче за рівень інфляції).

Рис. 2.5. Кошти домашніх господарств у гривні, млрд грн

Джерело: за даними НБУ [19].

Натомість депозити домашніх господарств у гривні демонструють зростання з початку 2022 року. Варто зазначити, що це зростання відбувається винятково через кошти до запитання. Одним із чинників значного зростання залишків на пенсійних, зарплатних та інших видах поточних гривневих рахунків, очевидно, є зниження рівня фінансової інклюзії, що виявляється в обмеженні доступу до цих коштів для частини військовослужбовців, громадян на тимчасово неконтрольованій урядом території та мігрантів [22; 27].

Таким чином, облікова ставка – це один з найважливіших інструментів регулювання банківської діяльності. Відповідно до цього її розмір впливає на вартість залучених та розміщених ресурсів. У червні 2022 року радикальне підвищення рівня облікової ставки НБУ до 25 % річних призвело до певних негативних наслідків для банківської сфери. Зокрема, це: суттєве скорочення банками обсягів залученого від НБУ рефінансування, практичне призупинення

корпоративного кредитування, призупинення роздрібного кредитування. З огляду на це необхідно відзначити, що по суті, радикальне підвищення рівня облікової ставки до 25 % річних спочатку не досягло жодної з поставлених цілей.

Висновки до Розділу 2

1) Здійснено оцінку впливу зміни облікової ставки на функціонування ринку банківських послуг в Україні після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Військові дії на сході України з 2014 – 2021 роки, а також повномасштабне вторгнення РФ стали серйозною проблемою для вітчизняної банківської системи. Важливим інструментом монетарної політики в таких умовах для стримування кризових явищ стала облікова ставка НБУ.

2) Проаналізовано, що у 2014 році облікова ставка НБУ демонструвала різке зростання (з 9,5 % до 30 %). Однак, у 2015 року Національним банком України здійснено заходи, що призвело до зменшення ставки. Протягом наступних років відбувалося то підвищення, то зниження вказаного показника. І, нарешті, у 2020 році було зафіксоване найнижче значення облікової ставки – 6 %.

3) Досліджено, що в червні 2022 року НБУ було ухвалено рішення про підвищення облікової ставки до 25 % річних. Таке рішення вважається радикальним, що мало на меті виконання певних важливих завдань для захисту банківського сектору. Однак такий крок призвів до появи цілої низки наслідків. Зокрема, це: суттєве скорочення обсягів залученого від НБУ рефінансування; активне збільшення банками інвестування вільних ресурсів у депозитні сертифікати НБУ; практичне призупинення корпоративного кредитування в національній валюті; практичне призупинення роздрібного кредитування в національній валюті; скорочення строкових депозитів домашніх господарств. У 2023 році НБУ знизив розмір облікової ставки до 15 %, що і стало ключовим кроком до поступового відновлення стабільності банківської системи.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЗМІНИ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ НБУ

Сьогодні основними завданнями, які стоять перед Національним Банком України є створення оптимальних умов для виконання банками своїх функцій та обслуговування населення в умовах війни, таким чином, зменшуючи негативний вплив військової агресії на банківську систему. Зокрема, зниження облікової ставки Національним банком з 25 % до 15 % є одним із ключових моментів, що вплинули на стабільність банківської системи протягом 2023 р. [10].

Позитивні наслідки такого кроку проявилися у стимулюванні економічного зростання через підвищення доступності кредитів для підприємств і громадян, сповільнення інфляції та поліпшення інфляційних очікувань, що, в свою чергу, сприяє збереженню привабливості гривневих інструментів для заощаджень [9, с. 24]. Ще один важливий фактор – це постійна валютна лібералізація, а саме пом'якшення валютних обмежень та повернення до гнучкого курсоутворення. Це, в свою чергу, посилює здатність Національного банку забезпечувати цінову й фінансову стабільність, а також економічне зростання у тривалій перспективі. Успіх цієї політики сприяє зниженню тиску на курс, а також уникненню нової емісії [9, с. 25].

Крім того, зважена і професійна політики регулятора була важливим чинником, яка дозволила зберегти фінансову стабільність у 2023 році. Національний банк був зрозумілий та передбачуваний, що дозволило уникнути панічних настроїв, які могли виникнути на тлі ментальних «гойдалок», що часто виникають під час війни і тих, що спостерігалися на початку повномасштабного вторгнення РФ [48].

Слід сказати, що регулятор вів постійний діалог: з банківським сектором, бізнесом і громадянами – і це дозволило обійти усі перешкоди, які могли похитнути стабільність фінансової ситуації в державі. Свій позитивний внесок зробив і уряд. Великим плюсом у 2023 році можна вважати реалізацію

державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка залишається основним рушієм бізнес-кредитування, грантової програми «єРобота» та кредитування під державні портфельні гарантії [28, с. 25].

Ключове досягнення банківського сектору – його стабільна робота, прибутковість та продовження кредитування громадян та бізнесу в умовах війни. Основою цих позитивних результатів є співробітники банків: оператори контакт-центру, інкасатори, працівники відділень і всі інші, хто забезпечував безперебійність надання банківських послуг кожен на своєму місці [44, с. 157].

Крім того, на думку НБУ, хороші фінансові результати роботи банківської системи зумовлено високою операційною ефективністю фінансових установ, а також зменшенням витрат на резервування. Загалом же висока прибутковість банківської системи дозволила українським банкам успішно пройти так званий «стрес-тест НБУ», а відтак це дуже добрий сигнал як для фінансового сектору, так і для економіки загалом [28, с. 26].

Все це сприяло тому, що у 2023 році спостерігалось поступове відновлення кредитування можна. Так, наприклад, незважаючи на стагнацію кредитного ринку, Ощадбанк упродовж 2023 року утримував лідерство за автокредитами та іпотекою. Голова НБУ зазначив, що мікро-, малий та середній бізнес за рахунок використання гарантійних інструментів з боку міжнародних фінансових організацій та державних програм підтримки в частині компенсації відсотків кредитний портфель клієнтів протягом 2023 року також продемонстрував зростання [32]. Крім того, була покращена динаміка кредитування корпоративного сегмента завдяки відкриттю кредитних лімітів великим підприємствам, які віднесені до бізнесу критично важливих для країни галузей [32].

Щодо прогнозів на подальший розвиток вітчизняного ринку банківських послуг, то тут варто відзначити важливий аспект – додаткове зниження облікової ставки. За цієї умови, кошти, які залучатимуть банки для розвитку власних кредитних продуктів, стануть дешевшими. Відповідно, і ставки як за кредитними, так і депозитними продуктами знижуватимуться. Це може

допомогти збільшити обсяги кредитних портфелів банків у подальшому [15, с. 55].

Зокрема, наприкінці 2023 року НБУ мав скептичні настрої щодо подальшого зниження облікової ставки. Проте прогнози відносно поліпшення інфляційної ситуації в країні, а також зниження ризиків щодо ненадходження міжнародної фінансової підтримки, дозволяють притримуватися думки, що НБУ і надалі буде продовжувати проводити цикл пом'якшення процентної політики. Це, в свою чергу, дозволить підтримати розвиток кредитування й відновлення економіки без додаткових ризиків для цінової та фінансової стабільності [15, с. 56].

З огляду на це доцільно визначити аргументи, яким буде керуватися НБУ при подальшому зниженні облікової ставки. Отже, це:

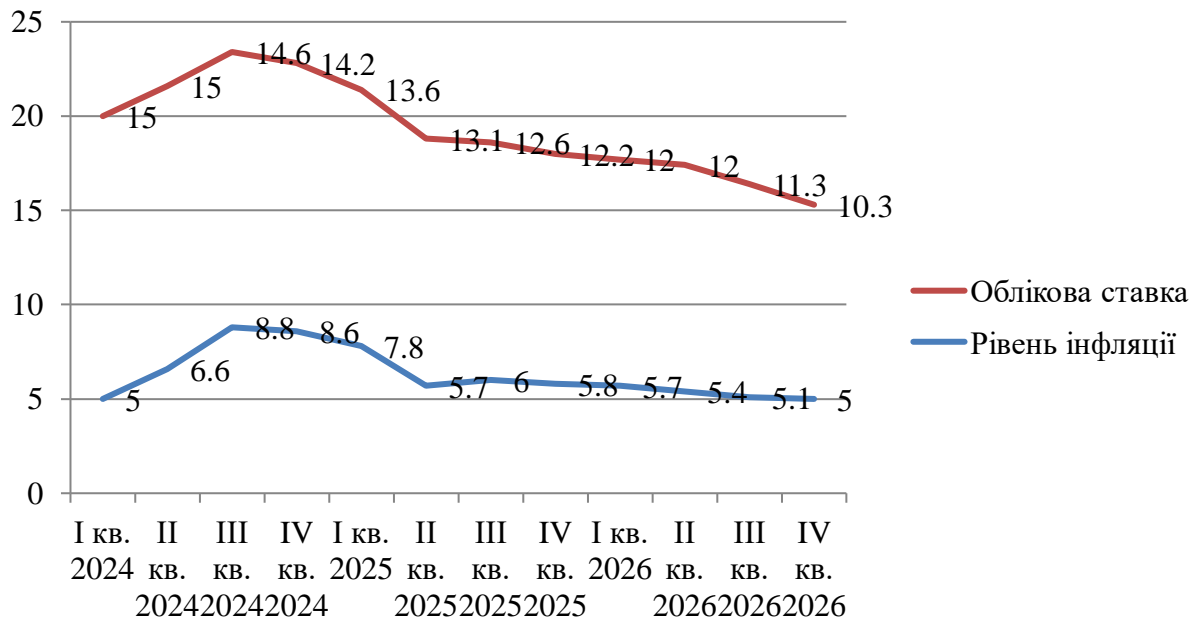
1. Поступове уповільнення темпів інфляції та поліпшення інфляційних очікувань. Так, НБУ прогнозує помірне посилення інфляційного тиску у 2024 році на тлі вичерпання ефекту високого врожаю 2023 року, зростання споживання та збільшення видатків бізнесу. Водночас Нацбанк очікує, що до кінця 2025-го інфляція сповільниться до 6%, а за підсумками 2026 року – до 5 % [1, с. 71-73].

2. Поступове відновлення економіки України. Попри те, що прогноз зростання реального ВВП погіршений через наслідки атак на енергетичну інфраструктуру України, прогнозується, що економіка у 2024 році зросте на 3 %, у 2025 та 2026 роках – на 4,5 % та 5 % відповідно [1, с. 71-73].

3. Нарощування обсягів міжнародного фінансування, що дозволяє розв'язати частину бюджетних проблем і зняти напруженість на валютному ринку. Так, з урахуванням планованого фінансування від США Україна може розраховувати на \$38 млрд від закордонних партнерів у 2024 році [1, с. 71-73].

Загалом же згідно із базовим прогнозом НБУ передбачено зменшення облікової ставки до 13 % у 2024 році. У 2025 році Нацбанк допускає її подальше зниження до 11,2 %, а протягом 2026 року – до 10 %.

Прогнозна динаміка зміни рівня інфляції та облікової ставки за 2024 – 2026 роки відображена на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Прогнозна динаміка зміни рівня інфляції та облікової ставки за 2024 – 2026 рр., %

Джерело: розраховано автором

При цьому варто зауважити, що подальші кроки Національного банку будуть залежати від ряду факторів. По-перше, це ризики макроекономічного характеру, такі як потреба у додаткових бюджетних коштах для забезпечення обороноздатності та покриття бюджетного дефіциту, подальше руйнування інфраструктури, зокрема в енергетичному та портовому секторах, а також проблеми з експортом української продукції.

По-друге, це позитивні очікування, які сприятимуть економічній стабільності України. Це включає перспективу розширення експорту, можливу передачу Україні коштів від заморожених російських активів та очікуване прискорення євроінтеграційних процесів.

Крім того, Національний банк України запровадив ряд заходів щодо валютної лібералізації, спираючись на комфортний рівень міжнародних резервів та стабільну ситуацію на валютному ринку. Такі послаблення можуть

включати часткове скасування обмежень на виведення валюти, погашення зовнішніх боргів та репатріацію дивідендів [32].

Все це безперечно матиме певний вплив як на депозитні так і на кредитні ставки. Можна передбачити, що подальше зниження облікової ставки спонукатиме до зниження відсоткових ставок, перш за все, за депозитами.

При цьому слід враховувати періоди воєнно-геополітичної невизначеності, тому не потрібна чекати великого розвитку "проривних" банківських продуктів. Це обумовлено тим, що основним завданням кожного банку наразі є успішно пережити цей "шторм" зі збереженням фінансової стійкості та довірливості вкладників.

За прогнозами вчених, у таких умовах банки будуть основну увагу приділяти розвитку цифрових сервісів у всіх напрямках, зокрема, це стосується поглиблення діджиталізації бізнес-процесів, зокрема розширення систем дистанційної комунікації.

А також, вітчизняні банки мають у планах розширити програми з фінансування бізнесу за допомогою міжнародних партнерів та підтримати реалізацію грантових програм уряду. Також розглядається можливість продовження програм партнерського кредитування, що дасть змогу банкам надавати вигідні кредити на придбання обладнання, транспорту, засобів захисту рослин та інше.

У сучасних умовах корпоративного бізнесу важливо акцентувати увагу на кількох пріоритетах. Серед них можна відзначити фінансування найбільших інфраструктурних проектів на рівнях держави та муніципалітетів, а також інвестиційні проекти. Ще одним пріоритетом є підтримка фінансовою частиною проектів приватного сектору, спрямованих на підвищення обороноздатності країни.

Також варто зауважити, що в сучасних умовах планується підтримка експортно орієнтованого бізнесу та підприємств переробної промисловості, особливо у сфері сільського господарства та харчової промисловості.

Важливим є також максимальне запровадження спільного фінансування, програм розподілу ризиків, надання грантової підтримки та інше.

У той же час, банкіри вважають, що головною перешкодою і ключовим ризиком у майбутньому є проблеми з кадрами, зокрема, дефіцит кваліфікованих спеціалістів через міграцію, релокацію та мобілізацію працівників банківського сектору. Крім того, поточна ситуація на фронті може стати перешкодою для успішної реалізації будь-яких планів чи ініціатив.

У світлі постійних змін в економіці та фінансовому секторі, облікова ставка Національного Банку України (НБУ) стає критично важливим інструментом для досягнення макроекономічної стабільності. Облікова ставка визначає основний відсотковий рівень, за яким Національний Банк України (НБУ) надає кредити комерційним банкам та іншим учасникам фінансового ринку. Ця ставка є ключовим елементом грошово-кредитної політики та визначає загальний рівень вартості грошей у країні.

Важливо підкреслити, що ретельне дослідження теоретичних аспектів та механізмів формування облікової ставки допомагає не лише зрозуміти сам процес, а й надає інструменти для ефективного використання цього інструменту у сучасних умовах. Грошово-кредитна політика повинна бути адаптована до внутрішніх та зовнішніх викликів, щоб забезпечити стабільність та розвиток економіки. Наше дослідження надає поглиблене розуміння важливості облікової ставки у фінансовому управлінні та допомагає розкрити складність механізмів, які визначають цей ключовий інструмент грошово-кредитної політики.

Таким чином, узагальнюючи все сказане вище, доцільно зробити висновок, що зниження облікової ставки у 2023 році до 15 % стало основним кроком до стабільності вітчизняної банківської системи. Крім того, можна відзначити і інші моменти, які сприяли поступовому відновленню банківського сектору – це постійний діалог регулятора із банківськими установами, певні кроки українського уряду, а також висока операційна ефективність банківських установ. Все це, в свою чергу, сприяло стабільній роботі банківського сектору,

прибутковості та продовженню кредитування громадян та бізнесу в умовах невизначеності.

Висновки до Розділу 3

Щодо подальших перспектив розвитку банківського сектору України, то тут головна умова ефективного функціонування – це зниження облікової ставки в подальшому, що буде сприяти стабільній роботі банківського сектору, прибутковості та продовженню кредитування громадян та бізнесу в умовах невизначеності. Згідно із базовим прогнозом НБУ передбачено зменшення облікової ставки до 13 % у 2024 році. У 2025 році Національний банк України підтримуватиме вектор на зменшення облікової ставки до 11,2 %, а в подальшому – до 10 %.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що облікова ставка є ключовим монетарним інструментом Національного банку України. За його допомогою НБУ встановлює орієнтир це процес визначення вартості коштів, які банки та інші учасники фінансового ринку залучають і розміщують. Головна мета - встановлення вартості грошей у конкретній країні. Це важливий показник для всіх учасників ринку. Облікова ставка визначає відсоток, за яким комерційний банк може отримати фінансування від Національного банку або взяти кредит. Рівень ставки визначає відсоток, за яким банки надають кредити або приймають депозити від громадян та бізнесу.

2. При встановленні розміру облікової ставки Національний банк України враховує цілу низку різноманітних чинників, а саме: чинники економічного спрямування; чинники політичного спрямування; чинники соціального спрямування. При цьому, варто відзначити, що навіть у розвинених економіках до сьогодні не розроблено методологію, яка дасть можливість враховувати усі фактори. З огляду на це сьогодні при визначенні розміру облікової ставки використовують так зване правило «Тейлера», що означає врахування впливу найважливіших факторів – темпів змінного валового внутрішнього продукту та інфляції. Також необхідно сказати, що облікова ставка є гнучким інструментом, а відтак її розмір може переглядатися як кілька разів на рік, так і залишатися незмінним досить довгий час.

3. Здійснено оцінку впливу зміни облікової ставки на функціонування ринку банківських послуг в Україні після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Військові дії на сході України з 2014 – 2021 роки, а також повномасштабне вторгнення РФ стали серйозною проблемою для вітчизняної банківської системи. Важливим інструментом монетарної політики в таких умовах для стримування кризових явищ стала облікова ставка НБУ.

4. Проаналізовано, що у 2014 році облікова ставка НБУ демонструвала різке зростання (з 9,5 % до 30 %). Однак, у 2015 року Національним банком України здійснено заходи, що призвело до зменшення ставки. Протягом

наступних років відбувалося то підвищення, то зниження вказаного показника. І, нарешті, у 2020 році було зафіксоване найнижче значення облікової ставки – 6 %.

5. Досліджено, що в червні 2022 року НБУ було ухвалено рішення про підвищення облікової ставки до 25 % річних. Таке рішення вважається радикальним, що мало на меті виконання певних важливих завдань для захисту банківського сектору. Однак такий крок призвів до появи цілої низки наслідків. Зокрема, це: суттєве скорочення обсягів залученого від НБУ рефінансування; активне збільшення банками інвестування вільних ресурсів у депозитні сертифікати НБУ; практичне призупинення корпоративного кредитування в національній валюті; практичне призупинення роздрібного кредитування в національній валюті; скорочення строкових депозитів домашніх господарств. У 2023 році НБУ знизив розмір облікової ставки до 15 %, що і стало ключовим кроком до поступового відновлення стабільності банківської системи.

6. Щодо подальших перспектив розвитку банківського сектору України, то тут головна умова ефективного функціонування – це зниження облікової ставки в подальшому, що буде сприяти стабільній роботі банківського сектору, прибутковості та продовженню кредитування громадян та бізнесу в умовах невизначеності. Згідно із базовим прогнозом НБУ передбачено зменшення облікової ставки до 13 % у 2024 році. У 2025 році Національний банк України підтримуватиме вектор на зменшення облікової ставки до 11,2 %, а в подальшому – до 10 %.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабець В. А., Худолій Ю. С. Облікова ставка як інструмент регулювання інфляційних процесів в Україні в умовах воєнного стану. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*. 2023 р. Полтава: НУПЦ, 2023. С. 71-73.
2. Бабич С. В. Інструментальне регулювання грошово-кредитного ринку України. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2018. № 89.
3. Биховченко В.П., Кирильчук О.В. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики НБУ. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2018. № 10. С. 737-740.
4. Гончарова А.В., Вядрова І.М. Банківська процентна політика: сучасний стан та перспективи розвитку. *Класичний приватний університет*. 2019. № 5 (16). С. 248-253.
5. Дорошенко Н.О., Дорошенко О.Г. Першочергові заходи та шляхи реанімації економіки України у військовий час. *Modern research in world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. SPC. Lviv, Ukraine. 2022. P. 1128-1135.
6. Економічна політика держави : навч. посіб. / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло, Л. В. Лебедева. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 480 с.
7. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. *SCIENTIA·FRUCTUOSA*. 2022. № 144(4). С. 122-133.
8. Забчук Г., Іващук О. Ризики банківської системи України в умовах воєнного стану. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. № 1-2. С. 50-61.
9. Заволока Ю.М., Трубнік Т.Є., Поплюйко Я.В. Ефективність інструментів монетарної політики НБУ в умовах макроекономічної нестабільності. *Економічна наука*. 2022. № 3. С. 22-28.

10. Зниження облікової ставки НБУ. URL: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2020/04/25/znizhennya-oblikovoyi-stavki-natsionalnim-bankom-ukrayini/> (дата звернення: 05.03.2024).
11. Ільчук П.Г., Коць О.О., Зборівець Ю.Б. Вплив монетарної політики НБУ на динаміку кредитних і депозитних ставок. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. С. 1-11.
12. Корнєва І. В. Підвищення ефективності монетарної політики та інструментів її реалізації в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Економіка. 2019. Вип. 28. С. 125-129.
13. Коць О.О. Вплив монетарної політики НБУ на динаміку кредитних і депозитних ставок. *Ефективна економіка*. 2019. № 9.
14. Любченко А., Дорошенко Н. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики НБУ. *Молодий вчений*. 2021. № 8 (84). С. 274-278.
15. Майстренко С.О. Сутність і принципи формування облікової ставки Центрального банку. *Банківська справа*. 2022. № 1 (53). С. 54-59.
16. Мельник Т. В. Інструменти монетарної політики та практика їх застосування Національним банком України. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Випуск 22, частина 2. С. 113-119.
17. Міжнародний досвід монетарної політики під час війни: уроки для України / О. Шаров. *Міжнародний Європейський журнал*. 2022. Т. 21. № 2 (81). С. 175-189.
18. Монетарні операції НБУ з банками: процентні ставки// Сайт НБУ.- URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/interest-rates>
19. Національний Банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 06.04.2024).
20. Національний інститут стратегічних досліджень. Підвищення облікової ставки НБУ до 25% річних. Перші підсумки. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidvyshchennya-oblikovoyi-stavky-nbu-do-25-richnykh-pershi-pidsumky> (дата звернення: 05.05.2024).

21. Національний інститут стратегічних досліджень. Цикл зниження облікової ставки: перші підсумки. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/tsykl-znyzhennya-oblikovoyi-stavky-pershi-pidsumky> (дата звернення: 10.05.2024).

22. НБУ підняв вартість гривні. Що це означає для кредитування та економіки? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/9/687968/> (дата звернення: 12.05.2024).

23. Облікова ставка НБУ. URL: <https://services.dtkr.ua/catalogues/indexes/5-oblikova-stavka-nbu>.

24. Облікова ставка НБУ. *Національний банк України*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення 13.04.2024).

25. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (16.08-15.09.2023 року). *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v>

26. Онишко К. В. Облікова ставка НБУ як інструмент валютного регулювання. *Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес* : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів, 8-9 квітня 2020 р. Харків : НТУ «ХП», 2020. С. 200-201.

27. Офіційний сайт Мінфіна. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/> (дата звернення: 13.05.2024).

28. Педченко Н.С. Інструменти монетарної політики Національного банку України та їх застосування. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2018. Т. 21, Вип. 10. С. 21-26.

29. Перепьолкіна О.О. Монетарна політика НБУ та її вплив на розміщення заощаджень домогосподарств. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 309-314.

30. Пивовар Д. Оцінка впливу облікової ставки НБУ на розвиток ринку банківських послуг в умовах війни. *Фінансове забезпечення економіки* :

матеріали VII науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир : Поліський університет. 2024. С. 72-74.

31. Пивовар Д. Теоретичні основи формування облікової ставки НБУ. Збірник наукових праць за результатами науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та молодих вчених НІІ менеджменту, бізнесу і права «Наукові читання – 2024» с. 203-205.

32. Пишний А. Фактор незламності: як фінансова система долає виклики війни та що буде далі. Економічна правда. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/16/697112> (дата звернення: 15.05.2024).

33. Положення про процентну політику Національного банку України. Постанова Правління Національного банку України від 21.04.2016 р. № 277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0277500-16#Text>.

34. Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. Молодий вчений. 2022. № 9 (109). С. 150-153.

35. Прицюк Л.А. Вплив облікової ставки на банківські депозити в умовах війни. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 46-53.

36. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

37. Рац О.М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 47. С. 1-8.

38. Реверчук С.К., Творидло О. І. Особливості розвитку та державного регулювання ринку банківських послуг України в умовах цифровізації. *Економічний простір*. 2022. № 179. С. 12-18.

39. Сердюк Л.В. Ефективність процентної політики Національного банку України за період 2008-2014 років. *Молодий вчений*. 2019. № 1. С. 69-73.

40. Сімаков К.І., Федоренко К.А. Банківська процентна ставка та облікова політика як інструмент грошово-кредитного регулювання цінової стабільності. *Вісник економічної науки України*. 2020. №2 (39). С. 152-157.

41. Стечишин Т.Б., Малахова О.Л. Банківська справа : навч. посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 404 с.

42. Сторонянська І. З., Бенюк Л. Я. Особливості інвестиційно-кредитного забезпечення розвитку регіонів в умовах війни. *Бізнес інформ*. 2023. № 5. С. 53-59.

43. Тищенко В.В. Монетарна політика НБУ. *Науковий вісник ужгородського національного університету*. 2019. № 2. С. 76-81.

44. Фінансові установи в умовах глобальних дисбалансів : зб. наук. ст. студ. ден. та заоч. форм навч. / відп. ред. Н. П. Шульга. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 157 с.

45. Чиж Н. Грошово-кредитна політика України: сучасні тенденції та виклики. *Економічний форум*. 2023. № 1. С. 157-162.

46. Шелудько С.А. Облікова ставка центрального банку як інструмент валютного регулювання. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 4. С. 118-122.

47. Фіскально-монетарне розбалансування. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/563074_fiskalnomonetarne.html (дата звернення: 05.03.2024).

48. Як банки переживають другий рік великої війни. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/> (дата звернення: 05.03.2024).